

Μάθημα/Τάξη:	ΑΡΧΑΙΑ Γ ΛΥΚΕΙΟΥ
Κεφάλαιο:	Εφ όλης της ύλης
Όνοματεπώνυμο Μαθητή:	
Ημερομηνία:	
Επιδιωκόμενος Στόχος:	70/100

1. ΔΙΔΑΓΜΕΝΟ ΚΕΙΜΕΝΟ Πλάτων, Πολιτεία 514A-515^A

Μετὰ ταῦτα δὴ, εἶπον, ἀπέικασον τοιοῦτω πάθει τὴν ἡμετέραν φύσιν παιδείας τε πέρι καὶ ἀπαιδευσίας. Ἴδὲ γὰρ ἀνθρώπους οἷον ἐν καταγείῳ οἰκῆσει σπηλαιώδει, ἀναπεπταμένην πρὸς τὸ φῶς τὴν εἴσοδον ἐχούση μακρὰν παρὰ πᾶν τὸ σπήλαιον, ἐν ταύτῃ ἐκ παίδων ὄντας ἐν δεσμοῖς καὶ τὰ σκέλη καὶ τοὺς αὐχένας, ὥστε μένειν τε αὐτοὺς εἰς τε τὸ πρόσθεν μόνον ὄραν, κύκλῳ δὲ τὰς κεφαλὰς ὑπὸ τοῦ δεσμοῦ ἀδυνάτους περιάγειν, φῶς δὲ αὐτοῖς πυρὸς ἄνωθεν καὶ πόρρωθεν καόμενον ὀπισθεν αὐτῶν, μεταξὺ δὲ τοῦ πυρὸς καὶ τῶν δεσμῶν ἐπάνω ὁδόν, παρ' ἣν ἰδὲ τειχίον παραφοδομημένον, ὥσπερ τοῖς θαυματοποιοῖς πρὸ τῶν ἀνθρώπων πρόκειται τὰ παραφράγματα, ὑπὲρ ὧν τὰ θαύματα δεικνύασιν. Ὅρῳ, ἔφη.

Ὅρα τοίνυν παρὰ τοῦτο τὸ τειχίον φέροντας ἀνθρώπους σκεύη τε παντοδαπὰ ὑπερέχοντα τοῦ τειχίου καὶ ἀνδριάντας καὶ ἄλλα ζῶα λίθινά τε καὶ ξύλινα καὶ παντοῖα εἰργασμένα, οἷον εἰκὸς τοὺς μὲν φθεγγομένους, τοὺς δὲ σιγῶντας τῶν παραφερόντων.

Ἄτοπον, ἔφη, λέγεις εἰκόνα καὶ δεσμώτας ἀτόπους.

Ὅμοίους ἡμῖν, ἦν δ' ἐγώ.

ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ

ι. α. Περιγράψτε το σκηνικό του πλατωνικού σπηλαίου, χωρίς την ύπαρξη

ανθρώπων, με βάση συγκεκριμένες πληροφορίες που αντλείτε από το κείμενο.

β. Πόσες ομάδες ανθρώπων υπάρχουν μέσα στο σπήλαιο; Καταγράψτε τη θέση και τις κινήσεις τους.

Μονάδες 10

ii. 1. Το απόσπασμα βασίζεται σε προστακτικές ρημάτων αίσθησης (ἀπέικασον, Ἴδέ, ἰδέ, Ὅρα). Τι εξυπηρετεί αυτή η λεξιλογική επιλογή του Πλάτωνα;

Μονάδες 10

2. Ποιοι χαρακτηρίζονται δεσμώτες και πώς συνδέονται τα χαρακτηριστικά τους με την έννοια της παιδείας στην πλατωνική πολιτεία;

Μονάδες 10

iii. Χαρακτηρίστε καθεμιά από τις φράσεις «σωστή» ή «λανθασμένη».

1. Κατά τον Πλάτωνα από τα μέρη της ψυχής ηγεμονεύει το θυμοειδές.

2. Οι φύλακες είναι προορισμένοι από τη στιγμή που γεννιούνται να προστατεύουν την πόλη.

3. Στην πλατωνική πολιτεία υπάρχει κοινωνική κινητικότητα.

4. Οι φύλακες-παντελείς εκλέγονται με ψηφοφορία από το σύνολο των φυλάκων.

5. Στο τέλος της εκπαιδευτικής πορείας κύριο μάθημα είναι η διαλεκτική (φιλοσοφία).

Μονάδες 10

vi. Ποιες από τις παρακάτω λέξεις χρησιμοποιούνται σήμερα με διαφορετική σημασία από αυτήν που έχουν στο κείμενο; Σχηματίστε μία πρόταση για καθεμιά από αυτές, ώστε να φαίνεται η σημερινή σημασία της: α) πάθει, β) σπήλαιον, γ) δεσμοῖς, δ) δεσμοτῶν.

Μονάδες 10

ν. Στο ακόλουθο απόσπασμα ενός σύγχρονου βιβλίου για το φως αφηγητής είναι το ίδιο το φως. Διακρίνετε, όσον αφορά τη λειτουργία του φωτός, κάποια ομοιότητα με το διδαγμένο απόσπασμα της πλατωνικής πολιτείας;

«Είναι πάντως άξιο προσοχής -και τούτο συνδέεται άμεσα με μένα- ότι ο άνθρωπος διέθετε από παλιά έμφυτη την περιέργεια να μάθει για τον κόσμο και

τον εαυτό του, να καταλάβει το Όλον που τον περιβάλλει. Έπλασε μύθους και θεούς που ερμήνευαν τα φυσικά φαινόμενα και την δική του μοίρα. Και ίσως κατηγορηθώ για οίηση, αλλά στο φως και στα χιλιάδες πρόσωπά του απέδωσε πάντοτε ρόλο μεγάλο. Είχε, βέβαια, τότε στο μυαλό του το φως του Ήλιου, και εκείνο που έφθανε από τα μακρινά αστέρια. Η δική μου παρουσία -και μοναδικότητα- χρειάστηκε πολλούς αιώνες για να γίνει αντιληπτή.

Σε αυτό βοήθησε τα μέγιστα η μεθοδευμένη διαδικασία γνώσεων και ελέγχου, που θα ονομασθεί επιστήμη. Δεν είναι ίσως τυχαίο ότι η επιστήμη έχει τις ρίζες της σε μια αρχαία χώρα με θαυμαστή -όχι πάλι να το υπερηφανευθώ!- διαύγεια φωτός. Εκεί άνθησε ένας σπουδαίος πολιτισμός και τέθηκαν για πρώτη φορά τα ερωτήματα που αφορούν τον κόσμο και την ερμηνεία του. Η ανάπτυξη όμως της επιστήμης, που θα οδηγήσει σε μεγάλες ανακαλύψεις και εφαρμογές, κυρίως σφραγίζει τους πρόσφατους αιώνες. Η δύναμη της ανθρώπινης ευφυΐας θα συλλάβει πολλά από όσα έζησα και είδα στις περιπλανήσεις μου, και θα ερευνήσει τον κόσμο με επίμονες παρατηρήσεις και πειράματα. Έτσι ανακάλυψε τους βασικούς νόμους που διέπουν τα φαινόμενα, αλλά και την βαθύτερή τους σχέση. Γνωρίζει πια τα μυστικά της ύλης και των χημικών μορίων που συνθέτουν την ζωή. Μελέτησε, ακόμα και με συσκευές που με συντροφεύουν στο διάστημα, τα άστρα και τους πλανήτες.

Την ανθρώπινη όμως επιστήμη θα απασχολήσει ιδιαίτερα το φως. Με κολακεύει αυτό τα μέγιστα, αφού κάθε μορφή φωτός έχει πρώτου βαθμού συγγένεια με μένα. Πώς λοιπόν να μη νιώσω ικανοποίηση εγώ, μια όψη του φωτός, όταν χάρις στο φως η επιστήμη οδηγήθηκε στις πιο μεγάλες της επαναστάσεις και τομές; Η περισσή μετριοφροσύνη είναι καμιά φορά και δείγμα αδυναμίας. Εγώ λοιπόν, η πιο αρχέγονη μορφή φωτός, δεν διστάζω να υπογραμμίσω την συμβολή που έχομε στην αποκρυπτογράφηση του κόσμου».

Γ. Γραμματικάκης, Αυτοβιογραφία του φωτός,

Πανεπιστημιακές εκδόσεις Κρήτης, Ηράκλειο 2006, σελ. 448.

Μονάδες 10

2.ΑΔΙΔΑΚΤΟ ΚΕΙΜΕΝΟ Ξενοφών, Κύρου Ανάβασις 4.5.25-28

Ο Ξενοφώντας αφηγείται την περιπέτεια των Ελλήνων μισθοφόρων που

βοήθησαν τον Κύρο εναντίον του Αρταξέρξη. Μετά την ήττα και το θάνατο του Κύρου οι Έλληνες αναζητούν την σωτηρία τους περιπλανώμενοι στο εσωτερικό της Μικράς Ασίας. Στο απόσπασμα που ακολουθεί φτάνουν σε μικρό χωριό και ψάχνουν τα αναγκαία για την επιβίωσή τους.

[4.5.25] αἱ δ' οἰκίαι ἦσαν κατάγειοι, τὸ μὲν στόμα ὥσπερ φρέατος, κάτω δ' εὐρεῖαι· αἱ δὲ εἴσοδοι τοῖς μὲν ὑποζυγίοις ὀρυκταί, οἱ δὲ ἄνθρωποι κατέβαινον ἐπὶ κλίμακος· ἐν δὲ ταῖς οἰκίαις ἦσαν αἶγες, οἴες, βόες, ὄρνιθες, καὶ τὰ ἔκγονα τούτων· τὰ δὲ κτήνη πάντα χιλῶ ἔνδον ἐτρέφοντο. [4.5.26] ἦσαν δὲ καὶ πυροὶ καὶ κριθαὶ καὶ ὄσπρια καὶ οἶνος κρίθινος ἐν κρατῆρσιν. ἐνήσαν δὲ καὶ αὐταὶ αἱ κριθαὶ ἰσοχειλεῖς, καὶ κάλαμοι ἐνέκειντο, οἱ μὲν μείζους οἱ δὲ ἐλάττους, γόνατα οὐκ ἔχοντες· [4.5.27] τούτους ἔδει ὅποτε τις διψῶν λαβόντα εἰς τὸ στόμα μύζειν. καὶ πάνυ ἄκρατος ἦν, εἰ μὴ τις ὕδωρ ἐπιχέοι· καὶ πάνυ ἠδὺ συμμαθόντι τὸ πῶμα ἦν. [4.5.28] Ὁ δὲ Ξενοφῶν τὸν ἄρχοντα τῆς κώμης ταύτης σύνδειπνον ἐποίησατο καὶ θαρρεῖν αὐτὸν ἐκέλευε λέγων ὅτι οὔτε τῶν τέκνων στερήσοιτο τὴν τε οἰκίαν αὐτοῦ ἀντεμπλήσαντες τῶν ἐπιτηδείων ἀπίαςιν, ἦν ἀγαθόν τι τῷ στρατεύματι ἐξηγησάμενος φαίνεται ἔστ' ἂν ἐν ἄλλῳ ἔθνει γένωνται.

ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ

i. Να μεταφράσετε την παράγραφο 4.5.28 του αποσπάσματος (Ὁ δὲ Ξενοφῶν τὸν... ἄλλῳ ἔθνει γένωνται).

Μονάδες 10

ii. Ποια αναγκαία εφόδια για την επιβίωσή τους μπορούν να βρουν οι περιπλανώμενοι Έλληνες μέσα στις περισσότερες κατοικίες;

Μονάδες 10

iii. α. ἦσαν δὲ καὶ πυροὶ καὶ κριθαὶ καὶ ὄσπρια καὶ οἶνος κρίθινος ἐν κρατῆρσιν. ἐνήσαν δὲ καὶ αὐταὶ αἱ κριθαὶ ἰσοχειλεῖς, καὶ κάλαμοι ἐνέκειντο, οἱ μὲν μείζους οἱ

δὲ ἐλάττους, γόνατα οὐκ ἔχοντες; Να εντοπίσετε δύο παραθετικά επιθέτων που υπάρχουν στο απόσπασμα και να γράψετε τον θετικό βαθμό στο ίδιο γένος αριθμό και πτώση. Το παραπάνω απόσπασμα αναφέρεται στο παρελθόν.

Μετασχηματίστε τα ρήματα, ώστε να αναφέρονται στο παρόν

β. τούτους ἔδει ὅποτε τις διψῶη λαβόντα εἰς τὸ στόμα μύζειν. καὶ πάνυ ἄκρατος ἦν, εἰ μή τις ὕδωρ ἐπιχέοι· καὶ πάνυ ἡδὺν συμμαθόντι τὸ πῶμα ἦν. Να βρείτε τρεις τύπους συνηρημένων ρημάτων στο απόσπασμα και να τους γράψετε στο ίδιο πρόσωπο της οριστικής ενεστώτα.

Μονάδες 10

iv.α. Προσέξτε τις δύο φράσεις του κειμένου που ακολουθούν και απαντήστε με ποιον τρόπο λειτουργεί το ρήμα «ἦσαν» σε κάθε περίπτωση.

1) αἱ δ' οἰκίαι ἦσαν κατάγειοι, 2) ἐν δὲ ταῖς οἰκίαις ἦσαν αἴγες.

β. Στο κείμενο υπάρχει ο υποθετικός λόγος και πάνυ ἄκρατος ἦν, εἰ μή τις ὕδωρ ἐπιχέοι. Αφού αναγνωρίσετε σε ποιο είδος ανήκει να αιτιολογήστε την επιλογή του είδους από τον συγγραφέα· επίσης να βρείτε το υποκείμενο του απαρεμφάτου θαρρεῖν και της μετοχής λέγων (παράγραφος 4.5.28): στο απαρέμφατο να ελέγξετε αν λειτουργεί το φαινόμενο της ταυτοπροσωπίας ή της ετεροπροσωπίας· στη μετοχή να ελέγξετε αν είναι συνημμένη ή απόλυτη.

Μονάδες 10